

Introduction

It is with immense gratitude to Hashem that we are celebrating the wedding of our dear children Boruch and Chaya. We would like to thank all of our family and friends for coming and making our simcha so special.

As a token of appreciation we present you with this *t'shurah* (memento), in the tradition of the Friediker Rebbe who distributed a *t'shurah* at the Rebbe's wedding. It contains excerpts from the upcoming book **Sparks of Light**, a collection of stories and quotes from our Rebbeim adapted from the diaries of R' Avraham Weingarten, OBM.

May Hashem bless the *chosson* and *kallah* both materially and spiritually, together with all those who have participated in this *simcha* and all of K'lal Yisrael. May we soon celebrate the ultimate *simcha* with the coming of Moshiach, speedily in our days!

Weingarten and Frimerman families

Rosh Chodesh Nissan 5774 (April 1, 2014)

From the Generation of the Baal Shem Tov

True Divine Unity

The Rebbe [Rayatz] Shlita once spoke at his table about the concept of true divine unity, as explained in *Tanya*:¹

“The true concept of divine unity - how [G-d] fills all the higher and lower worlds and even fills this entire earth with His blessed glory... Our inheritance, which has been bequeathed to our fathers, is true divine unity - that even in the world below there is nothing else besides Him.”

In relation to this passage, the Rebbe [Rayatz] Shlita told the following story:

The Baal Shem Tov was once traveling with his students, and they reached a *krechme* - an inn. The Baal Shem Tov asked the owner, who was a simple Jew, “Do you have any *sefarim*?”

The owner answered, “Certainly, I have a Gemara that my father bequeathed to me, and I learn from it every day!” The students were surprised by his words. When the owner brought out the *sefer*, the Baal Shem Tov saw that it was a large *Selichos* (some say it was a large *Shas Techinos*²).

The Rebbe [Rayatz] Shlita concluded: This is the concept of true divine unity.

(Told by R' Shmuel Levitin)

¹ Chapter 33 (end of page 41b and onward).

² The book *Shas Techinah* contained prayers for every occasion and would be found in the homes of righteous women.

The Baal Shem Tov's *Az Yashir*

R' Shmuel Betzalel Althaus told the following story of the Baal Shem Tov:

The P'nei Yehoshua would conduct a study session in Gemara every day after prayers. Once, in the middle of his studies, a certain man entered wearing a felt cloak (it was the Baal Shem Tov) and proceeded to pray at the lectern.

Upon the conclusion of the study session, the P'nei Yehoshua asked, "Where is the man with the felt?"

Those present did not know.

Said the P'nei Yehoshua: "He recited the song *Az Yashir* so well that not even B'nei Yisrael during the splitting of the Red Sea recited it better!"

(Told by R' Shmuel Levitin)

The Revelation of the Baal Shem Tov

The holy R' Elimelech of Lizhensk once said: Eliyahu Hanavi would have had to exert himself greatly in order to achieve the revelation of the Baal Shem Tov.

(Told by R' Shaul Yisachar Bick)

Visiting the Spiritually Ill

R' Mordechai Mentlik told the following story:

On Sukkos in the year 5698, the Rebbe [Rayatz] Shlita related the following:³

R' Pinchas Koritzer would not visit the ill because he said that an ill person is one who is a '*murgash*' - one who 'feels' his own ego. Instead he would fulfil the *mitzvah* of 'visiting the ill' when people came to him for private audiences regarding spiritual matters.

R' Shmuel Levitin added the following explanation: One who is spiritually 'ill' is not in the category of a '*murgash*'; rather, he is in the category of a '*lev nishbar*' - a broken-hearted person.

The Holy Rabbi, R' Yaakov Yosef of Polnoye

“We interrupt Torah study to remove the dead and to welcome a bride.”

R' Leib Sheinin of Dokshitz told the following story:

Some time after the holy R' Yaakov Yosef of Polnoye (the author of *Toldos Yaakov Yosef*) had become a *chassid*, he was asked how he could spend so much time travelling to his Rebbe, the Baal Shem Tov. Wasn't it *bittul Torah*, a

³ Sicha of the second day of Chol Hamoed Sukkos, 5698 (to be printed, G-d-willing, in the new edition of Sefer Hasichos 5696-Winter 5700).

negation of Torah study?

R' Yaakov Yosef answered them: Doesn't the Gemara clearly state,⁴ "We interrupt Torah study to remove the dead and to accompany a bride?" [This means] that it is permissible to negate Torah study to do either of the following:

1) "Remove the dead" - To remove the cold-heartedness from within oneself.

2) "Welcome a bride" - To welcome a feeling of yearning for Hashem within oneself to the level of *klos hanefesh* [literally, 'expiration of the soul'; the word *klos* has the same root as the word *kallah*, bride⁵].

We journey to a Rebbe to achieve both of these things - removing the 'cold-heartedness' from within ourselves, and ushering in the 'bride,' *klos hanefesh* - a yearning for G-dliness.

Unable to Resist Any Longer

R' Yochanan Gordon told the following story:

The holy R' Yaakov Yosef of Polnoye once visited the Baal Shem Tov.

The Baal Shem Tov asked him, "Have you seen how the teacher in your town studies with his pupils?"

⁴ Megillah 3b and 29a; Kesubos 17a.

⁵ See *Likkutei Torah*, Shir Hashirim, page 1a and end of 48b and onward.

“I haven’t,” replied R’ Yaakov Yosef.

The Baal Shem Tov told him, “On Rosh Chodesh, go and observe him.”

When R’ Yaakov Yosef went, he found the teacher studying the chapter of Psalms beginning with the words “*Borchi nafshi*” (said on Rosh Chodesh) with his pupils.

The teacher asked them: Why is the verse “*Ma rabu ma’asecha Hashem* - How manifold are Your works, G-d,” in the middle of the chapter, in the middle of a subject? Shouldn’t it be at the conclusion of the chapter?

The teacher answered: As King David was saying this Psalm, which speaks of the greatness of the Creator, he became filled with so much awe that in the middle of it he was unable to resist any longer and he passionately proclaimed: “How manifold are Your works, O G-d!”

Upon hearing this, R’ Yaakov Yosef understood why the Baal Shem Tov had sent him: in order to hear these words.

The Holy Rabbi, R’ Nachum of Chernobyl

Regarding All Matters One Must Ask

R’ Shmuel Levitin told the following story (in the name of R’ Shmuel Grunam):

When the rabbi and tzaddik, R’ Nachum of Chernobyl, was a student of the Maggid of Mezritch, he was once approached

in the middle of his studies by an elderly man. The man told him that his studies are greatly valued in heaven above, and that a *maggid malach* [angel] had been created as a result. He identified himself as the *maggid malach*, and told R' Nachum that he had come down from heaven to study with him (just as a *maggid malach* once studied with R' Yosef Cairo, the Beis Yosef⁶).

R' Nachum replied that he first needed to ask his Rebbe, the Maggid, because he does nothing without his Rebbe's permission. R' Nachum approached the Maggid and related what had happened. The Maggid instructed him not to learn with the elder, for he was not from the realm of holiness (but from the realm of *kelipah* - unholiness).

The Maggid of Mezritch then asked him: "How did you have the courage to refuse an angel and respond in such a manner (stating that you do nothing without the consent of your Rebbe)?"

R' Nachum responded: As a youngster I was an orphan due to my mother's passing (heaven spare us). I had a stepmother, who also had children of her own. Whenever she would feed us she would give her own children the best portions of food, and whatever was left over she would give to me.

One day I arrived home and my heart felt weak. I found an omelette prepared, and I took my portion. It was the smallest one, like the one my stepmother would always give me.

⁶ See *Maggid Meisharim* by the Beis Yosef.

When she came home she began to hit me. I protested that I had only taken the portion that was meant for me - the one she usually gives me - but she responded, “Regarding every matter you must ask - even about something that seems inevitable to you.”

R’ Nachum concluded: From then on I became accustomed to ask about every matter, and not to act on my own volition.

It is said that the man who attempted to study with R’ Nachum later went to Vilna (to the Gra).

R’ Shmuel Grunam concluded: The lesson from this story is that regarding every matter we must ask; we must not act on our own volition.

R’ Shmuel Levitin added: I heard the above story from R’ Shmuel Grunam. I once told it to the Rebbe [Rayatz] Shlita, who told me:

I heard this story from the Rebbe [Rashab], but he told it with a number of differences:

- 1) When R’ Nachum came home, he wanted to make a blessing over food (unlike the version of R’ Shmuel Grunam, in which R’ Nachum wanted to eat because his “heart felt weak.”)
- 2) It was soured milk (not an omelette).
- 3) The Rebbe [Rashab] said that the lesson of the story is divine providence. It teaches us that the entire event that happened in R’ Nachum’s youth (culminating in his stepmother punishing him so that he should always ask

first) had an ultimate purpose (to save him from the elderly man who wanted to study with him).⁷

R' Shmuel Levitin concluded: From this we see the difference between a *chassid* telling a story and a Rebbe telling a story. R' Shmuel Grunam said that the lesson is that regarding every matter we must ask, whereas the Rebbe [Rashab] said that the lesson is the illustration of divine providence.

The Holy Rabbi, R' Mordechai of Chernobyl

Forced to Ask for Wealth

R' Shmuel Levitin told the following story:

The grandsons of R' Berel Rapoport were very wealthy Chabad *chassidim* in Moscow. This is the story of how R' Berel became wealthy.

R' Berel lived in the town of Tshashnik [White Russia]. He was a *chassid* of R' Mordechai of Chernobyl, and R' Mordechai would stay at R' Berel's home whenever he came to visit his town.

One day, when R' Mordechai of Chernobyl came to the town for a visit, he sent his assistant to notify R' Berel that he would not be staying with him on this occasion. Furthermore, R' Berel would not even be allowed to visit him or come to his prayer services or his *tish* unless he

⁷ See also *Shemuos Vesippurim* volume 1 (page 10-11 in the 5724 edition) written in the name of R' Shmuel Levitin on the eve of the 9th of Kislev, 5724.

gave him 2000 rubles.

R' Berel cried profusely when he heard this, and he begged the assistant to allow him to approach R' Mordechai, as he did not have such a large sum of money. Even if he were to sell all of his possessions he would not be able to gather even half the required sum.

R' Mordechai, however, remained adamant, instructing his assistant not to admit R' Berel unless he paid the entire amount.

That night, a platoon of soldiers arrived at the town and sought accommodation in various homes. Several of them arrived at the home of R' Berel. They had in their possession a money chest which contained the funds of their platoon.

In the middle of the night, the soldiers were awoken suddenly and informed that they needed to leave quickly. Within a short time they all vacated the town. However, in their great haste, the soldiers who had been staying in R' Berel's home had forgotten to take their considerable collection of money with them.

The next morning, upon realizing their error, the troops quickly returned to the town to reclaim the chest. Unable to find it, they conducted a thorough house-to-house search - with the sole exception of R' Berel's house. They searched all the neighboring homes repeatedly, but they did not enter his home even once. Finally, after a long, futile search, they gave up and left the town.

Not long afterwards, R' Berel discovered the money chest in his home and realized that an act of divine providence

had occurred. He immediately withdrew 2000 rubles from the chest and ran to the lodging of the holy R' Mordechai, to hand him the sum he had requested.

R' Mordechai told him: I saw that it had been decreed in heaven that you would receive great wealth, but only if you requested it. I saw that you had no desire for wealth, so I searched for a way to compel you to beseech G-d to provide you with a large sum of money. Because of this, you received this great treasure.⁸

The Holy Rabbi, R' Levi Yitzchak of Berditchev

A Jew Should Have a Livelihood

R' Shmuel Levitin told the following story:

There was once a Jew who decided to disguise himself as R' Levi Yitzchak of Berditchev. He walked like him and even sang like him. People thought that he was R' Levi Yitzchak and provided him with donations.

⁸ See also *Shemuos Vesippurim* volume 1 page 251. It is mentioned there that it took many months [for R' Berel] to bring the money to the holy rabbi of Chernobyl. Note that in the *sicha* of Parshas Mishpatim 5747 (*Toras Menachem - Hisvaaduyos* 5747, volume 2 page 501-2) the Rebbe points out that it is impossible to suggest that the rabbi and *tzaddik* of Chernobyl would cause another Jew great anguish for such a long period. It must therefore be said that the finding of the war chest and the bringing of the money to the rabbi and *tzaddik* of Chernobyl occurred within a relatively short time [in accordance with the version above]. See there at length.

R' Levi Yitzchak's followers came to him and informed him about the imposter. He replied, "So what? It's a good thing that a Jew should have a livelihood because of me!"

The Holy Rabbi, R' Shmelke of Nikolsburg

"The higher realm below, and the lower realm above..."

R' Yitzchak Hendel told the following story:

The holy rabbi, R' Shmelke of Nikolsburg, would customarily delay the conclusion of Shabbos.

There was a certain man in the town (a follower of the *maskilim*) who could not come to terms with R' Shmelke's custom. Many times on Shabbos, after the stars had appeared and R' Shmelke was still in the midst of his Seudah Shlishis, the man would throw stones through the window of the study hall and bark, "The stars have already come out!"

The man eventually passed away. Some time afterwards, in the midst of Seudah Shlishis, R' Shmelke suddenly proclaimed, "The higher realm below, and the lower realm above!" He repeated these words many times, baffling everybody who was present.

Later, R' Shmelke explained to them: The man who used to throw stones is now in *geihinnom*, in the "higher realm." Every Shabbos he is released from *geihinnom*, and when they attempt to transport him back at the conclusion of

Shabbos, he points to us down here in the “lower realm,” where it is still Shabbos (and not yet time for him to return to *geihinnom*). Before his passing, however, when he was down here in the “lower realm,” he would point up to the stars in the “higher realm,” and say that the time of the conclusion of Shabbos had already arrived. I therefore proclaimed: “The higher realm below, and the lower realm above!”

The Holy Rabbi, R' Yisrael of Ruzhin

Insisting on a *Tanya*

The following story was told by R' Avraham Yaakov Shklyar, who heard it from R' Shaul Yisachar Bick, who in turn heard it from R' David Tzvi Chein:

Whenever the holy rabbi, R' Yisrael of Ruzhin, would travel and stop at a village to spend the night, he would always ask if there was a *Sefer Tanya Kadisha* in the house he was sleeping in. He would not stay anywhere unless there was a *Tanya*.

On one occasion, when the holy rabbi of Ruzhin needed to cross the border (when he was fleeing the Russian Empire to Austria following his imprisonment), he arranged to stay overnight in a certain house close to the border. Upon realizing that there was no *Tanya* there, he stood outside the entire night!

The Difference Between the Alter Rebbe and R' Baruch

The following story was told by R' Avraham Yaakov Shklyar, who heard it from R' Shaul Yisachar Bick, who in turn heard it from R' David Tzvi Chein:

The opinion of the holy rabbi, R' Yisrael of Ruzhin, was once sought regarding a disagreement between the holy R' Baruch of Mezibuz and the Alter Rebbe.

The Holy Rabbi of Ruzhin responded:

When the Baal Shem Tov's soul ascended to heaven (as is told in the Baal Shem Tov's well-known letter⁹) he reached the chamber of Moshiach and asked him, "*Eimosai ka'asi mar?* - When is the master coming?" Moshiach replied, "*Lechesheyofutzu maynosecha chutza* - When your wellsprings have spread out."

When the Baal Shem Tov heard this he was deeply troubled, and his holy eyes filled with tears, because:

- 1) The wellsprings of *chassidus* would need to descend and 'roll down' to a very low level, to the extent of "*chutza* - out."
- 2) It would take a considerably long time for the wellsprings to spread out.¹⁰

⁹ Printed in *Kesser Shem Tov* (Kehot) chapter 1.

¹⁰ As the Baal Shem Tov himself writes in the letter there: "I was shocked about this, and I was greatly pained about the great length of time when this might transpire."

The holy R' Baruch thought that the main reason the Baal Shem Tov was troubled was the first one - because the wellsprings of *chassidus* would need to descend to a very low level. Since he was a direct descendant - a grandson - of the Baal Shem Tov, he had great sympathy for the tears of his elder, and for this reason he did not agree to spread the wellsprings out.

The Alter Rebbe, on the other hand, was of the opinion that the Baal Shem Tov was troubled mainly due to the second reason - because it would take a very long time to spread out the wellsprings out. He therefore dedicated his soul to the task in order to hasten the redemption and fulfill this lofty intention.

The Holy Rabbi of Ruzhin concluded: The right way is with him (the Alter Rebbe)!¹¹

The Rebbe, R' Yechezkel of Ostrowza

Which is Greater, *Nigleh* or *Chassidus*?

R' Shmuel Zalmanov related the following:

The Rebbe, R' Yechezkel of Ostrowza - may G-d avenge his blood - would often come to the Rebbe [Rayatz] Shlita. He would read the *maamarim* and *sichos* of the Rebbe, and he had many esteemed *chassidim*.

¹¹ See *Lemaan Yeid'u*, page 248; *Migdal Oz*, page 172.

R' Shmuel Zalmanov also related:

I once met the Rebbe of Ostrowza at a train station. He told me, "You probably have a *Sefer Hatanya* with you - what kind of *chassidisher* young man travels without a *Tanya*?"

I told him that I indeed had a *Tanya* with me. The Rebbe then began to debate: Which is higher - *nigleh*, or *chassidus* and *kabbalah*? He proceeded to prove that *nigleh* is greater from the words of the Alter Rebbe in *Kuntres Acharon of Tanya*:¹²

"Even if one comprehends the existence [of G-dliness] through the study of the order of *hishtalshelus* [the orderly downward progression of divine energy], it is not intrinsically as worthy as the study of the *mitzvos*, where one comprehends and grasps the essential nature [of G-dliness]."

"If Only I Could Merit to See the Holy Face of the Rebbe!"

Following the Second World War, a letter arrived [in Brooklyn] from a certain Jew from Lodz who had been a student of the Rebbe of Ostrowza. He wrote that three days before the Rebbe's death at the hands of the Nazis - may their names be erased - on the 10th of Teves, 5703, the Rebbe had burst out crying and exclaimed: "If only I could merit to see the holy face of the Rebbe [Rayatz] of Lubavitch, Shlita, once again!"

¹² Essay 4 (page 156b).

From the Generation of the Alter Rebbe

The Origin of the *Niggun* “B’nei Heichala”

R’ Shaul Yisachar Bick told the following story:

The *niggun* “B’nei Heichala” is sung among Chabad *chassidim*, who traditionally attribute it to The Alter Rebbe.¹³ However, I heard that it originally came from the holy rabbi, R’ Michel of Zlotchov.

The story goes as follows:

R’ Michel of Zlotchov was once spending Shabbos with Maggid of Mezritch, and the Maggid sent the Alter Rebbe to accompany R’ Michel for Seudah Shlishis.¹⁴

Initially the Alter Rebbe was disappointed about this, as he would not be having the privilege of participating in the Seufah Shlishis of the Maggid and hearing his *maamar* of *chassidus*

In the end, however, the Alter Rebbe was contented because he gained many things from R’ Michel on that occasion,¹⁵ including the *niggun* “B’nei Heichala.”

¹³ See *Sefer Haniggunim - Chabad* volume 1 page 46, that this *niggun* is attributed to Rabbeinu Hagadol (the Alter Rebbe).

¹⁴ See *Shemuos Vesippurim* volume 1 page 42; volume 2 page 44. See also *Halekach Vehalibuv* volume 2 page 196. (See also *Sefer Hasichos* 5698 page 266, that the Rebbe Rayatz said that this account “had not been widely accepted.”)

¹⁵ See *Beis Rebi* volume 1 page 3a: “The holy rabbi, R’ Michel of Zlotchov, once spent Shabbos with the Maggid [...]. To honor him, the

Pure and Holy to the Ultimate Degree

R' Shmuel Levitin once said: This is the story of how the Alter Rebbe merited to reach such a lofty level of *chassidus*.

When the Alter Rebbe was in Mezritch he became accustomed to pray at great length, as was the custom there.

Following his return to Vitebsk, he would regularly rely on the meals of the table of his father-in-law, R' Yehuda Leib Segal. Although his parents-in-law wanted him to participate each week in the Friday night meal with the rest of the family, he was unable to do so due to his lengthy prayers.

At that time the Alter Rebbe's schedule [on Friday night] was to pray at great length in the attic of his parents-in-law's house. He would pace back and forth in deep concentration, as was his holy conduct. His parents-in-law greatly resented this, and it raised their ire to the extent that they demanded their daughter, the Rebbetzin, to ask her husband for a divorce. She refused, having already come to recognize the greatness of her husband.

Maggid sent [the Alter] Rebbe, who was with him. [The Alter] Rebbe went unwillingly because his heart lamented the fact that he would not be with the Maggid for the meal and that he would not hear the *chassidus* which he usually says at that time. When R' Michel came, [the Alter Rebbe] was contented because of the many things that he received from him." Regarding what the Alter Rebbe received from R' Michel Zlotchov, see *Sefer Hasichos* 5698 page 267: "That [the Alter] Rebbe received from the holy rabbi, R' Michele [of Zlotchov], all the teachings that he had heard from Baal Shem Tov in a very short time." See also *Sefer Hasichos* 5708 page 198.

One Friday night the Alter Rebbe took an exceedingly long time to pray, and his parents-in-law became furious. They expelled their daughter, the Rebbetzin, from the house.

It was a very cold winter evening. Despite this, the Rebbetzin sat [outside] next to the steps leading up to the attic of the house, as she did not want to interrupt her husband in the midst of his prayers.

During the winter months, on the long Friday nights, the men used to retire to bed not long after the Shabbos meal, in order to rise early the next morning for studies,¹⁶ while the women spent the evening visiting one another and studying *Tzena Ur'ena*, snacking on food, and so on.

When the Rebbetzin's sister came to visit her as she usually did, she found her sitting on the stairs in the frigid cold. She had pity on her, and covered her with a shawl.

The Alter Rebbe concluded his prayers and opened the door of the attic. Upon seeing the Rebbetzin sitting on the steps, he said to her, "Good Shabbos! Why are you sitting here?" The Rebbetzin told him what had transpired; that her father had expelled them from the house.

In the adjacent courtyard there were small huts in which people distilled vodka. The Alter Rebbe needed to make *kiddush*, and he wanted to use vodka from one of the huts, but he was unable to find a small cup that held a *revi'is* [the minimum required volume].

¹⁶ Another version: The men would go to the study hall and would learn *mishmar* the entire night.

Eventually he found a large milk jar, as well as a pot which had been used to cook buckwheat - it still had some remnants left in it. He filled the jar with vodka, made *kiddush*, and drank *rov kos* [the majority of the jar]. He then scraped some buckwheat from the bottom of the pot and ate it. He had been fasting that day (in accordance with his holy custom of fasting regularly) and the strong vodka posed a great danger to him, but the buckwheat revived his soul. (For this reason, the Alter Rebbe would eat buckwheat often, in remembrance of this event.)

The vodka nevertheless proved too strong for the Alter Rebbe's body to handle, and he soon developed a terrible headache. He recalled the advice of the Sages,¹⁷ "One who feels a headache should delve into Torah," and he sat to study Torah.

The Alter Rebbe later recounted:

During this study I felt a profound understanding of the tremendous revelations of the life-source of the body, comparable to the ultimate revelation of the future [redemption]. I then reached a level of divine service in which I experienced a revelation of essential G-dly light within the body itself.

(This was not merely a revelation within the soul, which the Alter Rebbe had experienced before.)

The Alter Rebbe also said that at that point he understood the intention of his friend, the holy rabbi, R' Avraham (the

¹⁷ Gemara Eiruvin, 54a.

Malach), the son of his teacher, the Maggid, who had told him when they parted:¹⁸ “One must whip the ‘horse’ (the body), so that the horse should cease to be a horse.”

R’ Shmuel Levitin concluded: Who would have thought that even the Alter Rebbe’s body was pure and holy to the ultimate degree? Nevertheless, that is precisely why he merited to reach a very lofty level of *chassidus* and to establish the way of Chabad.¹⁹

The Mysterious Visitors

The *chassid* R’ Baruch Mordechai of Bobruisk told the following story:

The town of Brod was known for its *kloyz* [study hall], in which scholars of very high caliber would sit and learn.

One day, two men - one an elder, the other in his youth - arrived at the *kloyz*. The elder asked that he be allowed to deliver a lecture before the scholars. At first they refused, but eventually, reluctantly, they agreed to allow him to speak.

The elder’s lecture did not find favor in the eyes of the scholars. They had many questions and refutations, and they regretted having allowed him to speak. Before long the atmosphere in the study hall turned sour, and the students, believing that they had been misled, very nearly came to blows with the two men.

¹⁸ See also *sicha* of the 19th of Kislev 5693, in *Likkutei Dibburim* volume 1 page 30a; *Igros Kodesh* of the Rebbe Rayatz, volume 4 page 557.

¹⁹ See *Lemaan Yeid’u* page 229.

The younger of the two, upon listening to the scholars' protests, told them, "Ask me any questions you have about my friend's lecture, and I will answer you!"

So it was. The scholars asked the young man all their questions, and he responded with keen intellect and erudition, much to their amazement. By the time he had finished answering all of them, the scholars of the *kloyz* were so impressed that they resolved to collect money for the pair (as they were under the impression that this had been the main purpose of their visit).

A short time later, however, the two men disappeared without revealing their identities. Many of the young scholars studying in the *kloyz* had forged a close bond to the pair during their visit, and had disappeared along with them.

R' Baruch Mordechai concluded:

My father-in-law was Harav R' Shmuel, the leader of the rabbinical court of Vilna. He had a son-in-law who had been a scholar in the Brod *kloyz*, and I brought him close to the teachings of *chassidus*.

When I traveled to the (Alter) Rebbe in Liozna, I took my brother-in-law with me. When he came to the Rebbe and saw his face, he immediately fell faint. He recognized him as the younger of the two men who had visited the *kloyz*!

When he recovered, he said to the Alter Rebbe, "Now I know who the young man was, but who was the elder?" The Alter Rebbe replied: "The elder was R' Mendel of Horodok."

Finding the Alter Rebbe in Gan Eden

The Tzemach Tzedek once related:

The Alter Rebbe once told his *chassidim*, “Why are you stomping (your feet)? You will not even be able to find the door to my presence in Gan Eden!”

When the Tzemach Tzedek told over these words he cried profusely, saying, “This is a loftier level than that of Rabbi Yochanan Ben Zakkai, who stated: “I do not know on which path they bring me.” He had doubts [as to where he would go], but the Alter Rebbe did not!”²⁰

The Turkey is Not Kosher!

There was once a farmer who fattened his turkey by feeding it *cheilev* - non-kosher animal fat. The turkey eventually grew enormous, and the farmer wanted to have it slaughtered.

When they asked the Alter Rebbe if it was permitted to slaughter the turkey, he replied, “The turkey is a *treifah* - it is not kosher!”

They then went and asked the local rabbi, who told them, “The turkey is kosher. Even though it was fed forbidden food, one is permitted to eat it.”

²⁰ See also *Sefer Hasichos Toras Shalom*, page 171.

They then sent [a representative] to ask one of the great *misnagdim* of the time, who also ruled that the turkey was kosher.

They proceeded to slaughter the turkey. Upon so doing they discovered a nail embedded inside it, rendering it a *treifah*. They were amazed!

(Told by R' Shaul Yisachar Bick)

Laughter that Sweetened the Severity

R' Shmuel Levitin heard the following story from R' Shmuel Grunam:

The Alter Rebbe was once laughing very much, and when his assistant saw this, he also began to laugh.

The Alter Rebbe asked his assistant, “Why are you laughing?”

He responded, “I saw the Rebbe laughing, so therefore I am laughing.”

The Alter Rebbe told him: “Fool! When I am laughing, you should be crying!”

R Shmuel Grunam explained: *Tzaddikim* ‘sweeten’ heavenly judgements that are particularly severe. The Alter Rebbe laughed because there were severe divine judgements on his assistant, and he sweetened their severity through laughter.

“The Worlds are Hanging by a Hair!”

R' Shmuel Levitin heard the following story from R' Shmuel Grunam:

A simple wagoneer once overheard the Alter Rebbe reviewing a brief *maamar*. The main point of the *maamar* was that the worlds are merely a *ha'ara deha'ara* [a secondary illumination] of G-dliness.

The wagoneer did not understand the *maamar*. He thought he had heard the Alter Rebbe say that the worlds are hanging on a *har*, which is Yiddish for 'hair'. He took this very seriously, and from then on, whenever he travelled in his wagon, he would tremble with great fear, proclaiming, “The worlds are hanging on a hair!”

Opening the Floodgates

The following story was told by R' Eliyahu Simpson, who heard it from R' Shmuel Grunam:

The Beis Yosef was once trying to understand the meaning of a difficult passage in the Rambam, concentrating intently on it for a long time. Eventually he succeeded in resolving the meaning of the passage.

The next day, when the Beis Yosef arrived at the print house, he noticed a worker lying on a bench in a drunken state. Knowing that this man knew how to learn somewhat, the Beis Yosef shared the difficult passage of the Rambam with him. Immediately, without any mental effort whatsoever, the drunken worker explained the meaning.

The Beis Yosef was shocked, and became disheartened. Why had it taken so much effort for him to understand the Rambam while this drunkard understood it with ease?

He fasted for many days because of this incident, until it was revealed to him from heaven - through a dream - that bringing the meaning of the passage to light had indeed been a tremendous feat, and it was only due his intense efforts that he had merited to do so. However, once revealed, the 'floodgates were opened' and it became much easier for others to reach the same conclusion.²¹

R' Shmuel Grunam concluded: The Alter Rebbe opened the 'floodgates' of Chabad, and it continued thereafter from generation to generation.

²¹ See *Chomas Anach Lehachidah*, Mishlei 3: "Maran Hakadosh [the Beis Yosef] z"l had difficulty with very challenging language in the Rambam during his studies. One evening he arrived at the correct resolution and was overjoyed. The next day, he was humbled by a young scholar who provided the very same [resolution]. Maran z"l was troubled that he had worked so hard for what the scholar had attained with ease. The Maggid told him, "Don't be troubled, for through your great effort you merited to arrive at the truth. Now that you have brought the matter to light, any scholar is able to understand it." (See original Hebrew footnotes for additional related sources.)

נסע לדרכו עם העגלה, רעד כל הזמן מפחד, והיה אומר: די וועלטן שטייען אויף א האר! [=העולמות עומדים על שעה!]²³.

פתח את הצינור

סיפר ר' אלי' סימפסאן, ששמע מר' שמואל גרונוס:

מרן הבית יוסף התייגע פעם מאד למשך זמן רב להבין פשט בדברי הרמב"ם, עד שלאחרי יגיעה גדולה הצליח ליישב את דברי הרמב"ם.

למחר כשבא לבית הדפוס, היה שם אחד מהעובדים שהיה שיכור אך היה יכול ללמוד קצת, וראה איך ששיכור זה שוכב על הספסל, וחוזר את דברי הרמב"ם הללו, ואמר מיד את הפשט ברמב"ם בלי יגיעה כלל.

הבית יוסף התפלא מאד על זה, ונפלה רוחו מזה, איך יכול להיות שהוא התייגע כ"כ להבין זה, והשיכור הזה מבין את הפשט מיד ללא כל יגיעה?

הוא התענה ע"ז כמה תעניתים, עד שגילו לו מלמעלה בחלום, אשר לגלות את הפשט היה אמנם קשה מאד, ורק הוא ע"י יגיעתו זכה לגלות פשט זה. אך לאחר שגילה את זה כבר ופתח את הצינור, אזי נקל יותר לאדם אחר להגיע לזה בלי יגיעה כלל²⁴.

(וסיים הרש"ג:) אדמו"ר הזקן פתח את הצינור של חב"ד, ואח"כ הולך מדור לדור.

²³ ראה גם לעיל ח"א ע" 75.

²⁴ ראה חומת אני"ך להחיד"א משלי ג: מרן הקדוש [הב"ן] ז"ל הוקשה לו בבית מדרשו לשון הרמב"ם קשה מאד כו', ולילה א' כו' בא לדעתו ישוב נכון ושמוח הרבה. ולמחר כו' נענה ת"ח רך בשנים כו' ואמר לו הת"ח הדרך כמו שהוא כו', מרן ז"ל נצטער שכל מה שטרח הוא ז"ל אותו הת"ח אמרו בנקל, ואמר לו המגיד אל תצטער, שאתה זכית לטורח מאד ועי"ז כוונת אל האמת כו', אך אחר שטרחת והוצאת לאור הענין עתה כל חכם יכול להבינו כו'. – וראה גם מגיד מישרים פי תצא. אורים גדולים (לר' אברהם ישראל זאבי, אזמיר תקי"ח) חלק אור לישרים לו, א. מדבר קדמות להחיד"א מערכת יו"ד ערך יוסף (סי' ח"ן). ובכתר שם טוב (הוצאת קה"ת) סרניו (לד, סעי"ד ואילך), ועד"ז בתולדות יעקב יוסף פי צו הובא שהאריז"ל אמר להב"י כו'. ובמאה שערים (כח, סעי"א ואילך) ביאור אדה"ז בהנהגת הה"מ ממעזריטש. וראה לקו"ש ח"י ע" 209 בהערה. תו"מ סה"מ מלוקט ח"א ע" רעה הע' 16. [ובהוצאות הקודמות – בח"ב ע" קמו].

אדמו"ר הזקן ענה : האינדיק הוא טריפה!

ושאלו את הרב דמתא, ואמר : האינדיק הוא כשר, כי אף שפיטמו אותו במאכלות אסורות, מ"מ הוא מותר באכילה.

ושלחו לשאול גדול אחד מהמתנגדים, ופסק ג"כ שהאינדיק הוא כשר.

אך כאשר שחטו את האינדיק, מצאו בתוכו מסמר ("טשוואק") שעשה אותו טריפה. ויהי לפלא!

(מהרב ר' שאול ישכר ביק)

צחוק הממתיק גבורות

רש"ל שמע מר' שמואל גרונוס :

פעם אדמו"ר הזקן צחק מאד, כאשר ראה זאת השמש שלו צחק הוא ג"כ.

שאלו אדה"ז : מדוע אתה צוחק?

והשיב : ראיתי את הרבי צוחק, לכן גם אני צוחק.

אמר לו אדמו"ר הזקן : "פעטאח! אז איך לאך, דארפסטו וויינען!".
[טיפש! כאשר אני צוחק, עליך לבכות!]

וביאר ר' שמואל גרונוס : כי צדיקים ממתיקים דינים, ע"כ צחק אדמו"ר הזקן כי היו דינים וגבורות על השמש, וע"י הצחוק ע"ז המתיק אדה"ז את הגבורות.

העולמות עומדים על שעה!

סיפר הרש"ל : שמעתי מר' שמואל גרונוס :

בעל עגלה אחד שמע פעם את אדה"ז אומר מאמר קצר, ותוכן המאמר היה : איך שהעולמות הם רק הארה דהארה מאלקות.

הבעל עגלה לא הבין את המאמר, ודימה ששמע שהעולמות עומדים על שעה, שנק' באידיש : "האר", והיה בהתרגשות גדולה מזה, ואח"כ כאשר

וכך הוה הם שאלו אותו את כל הקושיות שהיה להם על דרשתו של הזקן, והצעיר השיב להם ברוב חריפות וגאונות, עד שכל הלומדים נתפעלו מאד ממנו.

כאשר סיים הצעיר לענות על כל השאלות שלהם, הנה מרוב התפעלות יצאו לומדי הקלויז מגדרם, והחליטו לקבץ מעות עבורם (כי חשבו שהם באו לקבץ מעות), אך לאחר זמן קצר הם נעלמו, ולא ידעו מי הם, וכמה וכמה מצעירי הלומדים שדבקו בהם נעלמו יחד עמם.

וסיים ר' ברוך מרדכי: חמי היה הרב ר' שמואל האב"ד דווילנא, לחמי היה עוד חתן שהיה אחד מלומדי הקלויז של בראד, וקרבתי אותו אל תורת החסידות. כשנסעתי אל הרבי (אדמו"ר הזקן) בליאזנא לקחתי את גיסי עמי. כאשר נכנס גיסי אל הרבי, וראה את תואר פני הרבי, נתעלף תיכף ומיד, כי ראה שזהו האיש הצעיר שהיה בהקלויז בבראד!

כשהעירו אותו מעלפוננו, אמר לאדה"ז: עתה יודע הנני מי היה הצעיר, אך מי היה הזקן? והשיב אדה"ז: הזקן היה ר' מענדל האראדאקער²¹.

אפילו את הדלת אלי בגן עדן לא תמצאו!

סיפר כ"ק אדמו"ר הצ"צ, שכ"ק אדמו"ר הזקן אמר פעם לחסידים: "וואָס טופעט איר? [מדוע אתם רוקעים (ברגליכם)], אפילו דעם טיר צו מיר אין גן עדן וועט איר ניט געפינען!". [אפילו את הדלת אלי בגן עדן, לא תמצאו!].

כשסיפר זאת הצ"צ, בכה הרבה על זה, ואמר: זהו מדריגה גבוהה יותר מר' יוחנן בן זכאי שאמר "איני יודע באיזה דרך מוליכין אותי" כי היה מסופק בזה, משא"כ אדמו"ר הזקן לא היה מסופק!²²

האינדיק הוא טריפה!

כפרי אחד פיטם את ה"אינדיק" (תרנגול הודו) שלו עם חֶלֶב, והאינדיק גדל מאד, וחפצו לשחוט אותו.

וישאלו את אדמו"ר הזקן אודות האינדיק: האם לשחוט אותו?

²¹ ראה נו"א "ליקוט רשימות ומעשיות" ע' כז. כתבי הרש"ב נאטיק סי"ז. רשימות דברים (הוצאת תשס"ט) ע' 74.

²² ראה גם ספר השיחות תורת שלום ע' 171.

כתוצאה משתיית המשקה, החל ראשו של אדה"ז לכאוב לו מאד, כי לפי ערך מבנה גופו הק' היה זה שלא לפי כוחו. ונזכר על עצת חז"ל¹⁸: "חש בראשו יעסוק בתורה", והתיישב ללמוד תורה.

אח"כ סיפר אדה"ז: בלימוד זה הרגשתי ("דערהערטי") את הגילויים העצמיים משורש ומקור הגוף, על דרך מה שיהיה לעתיד לבוא, ואז באתי אל העבודה של גילוי אור העצמי בתוך הגוף עצמו (ולא רק עבודת הנשמה כמו שהיתה עבודתו לפני זה).

ואמר שאז עמד על כוונת חבירו הרה"ק ר' אברהם (המלאך) בן מורו הה"מ, שאמר לו כשנפרד ממנו¹⁹: "מען דארף שמייסן די פערד (את הגוף), אז די פערד זאלן ווערן אויס פערד". [צריך להלקות את הסוסים (את הגוף), עד שיחדלו להיות סוסים].

וסיים הרש"ל: אף שמי יאמר כן על רבינו הזקן, שאפילו גופו היה טהור וקדוש בתכלית, מ"מ ע"ז זכה למדריגה גדולה בדא"ח, ולייסד שיטת חב"ד²⁰.

החסיד ר' ברוך מרדכי באברויסקער סיפר:

בעיר בראד היה ה"בראדער קלויז" (הקלויז [בית המדרש] של בראד) ששם ישבו ולמדו לומדים מופלגים.

פעם באו אל הקלויז שני אנשים, אחד זקן ואחד צעיר, וביקש הזקן שחפץ לדרוש בהקלויז, לכתחלה לא חפצו לומדי הקלויז להניחו, אך לאחר גודל ההפצרה הניחוהו לדרוש, אך דרשתו לא מצאה חן כלל בעיני הלומדים, והיו להם הרבה קושיות על דבריו. הקלויז סער מהתרגשותם של הלומדים על אשר הטעה אותם, וחפצו להכותו.

כאשר שמע הצעיר את הלומדים מדברים מהתרגשות. אמר להם: תדעו לכם! שחברי גדול ממני, אך לא הבנתם אותו. תשאלו אותי את כל השאלות שיש לכם על דרשתו של חברי, ואני אשיב לכם!

¹⁸ עירובין נד, א.

¹⁹ ראה גם שיחת י"ט כסלו תרצ"ג בלקוטי דיבורים ח"א ל, א. אגרות קודש אדמו"ר מהוריי"צ ח"ד ע' תקנז. ועוד.

²⁰ ראה לקמן רשימת כ"ד מרחשון תשי"ז. למען ידעו ע' 229.

כאשר אדמו"ר הזקן חזר ממעזריטש, היה מתפלל באריכות גדולה, על פי הדרך והסדר שקיבל במעזריטש. באותו זמן היה סמוך על שולחן חמיו הרי"ל סגל בוויטעבסק, ולהיותו מתפלל באריכות, לא היה יכול למלאות את דרישת חמיו וחמותו להשתתף בסעודה בליל שבת קודש יחד עם כל בני המשפחה. כי היה לו אז סדר להתפלל באריכות בחדר שבעליית הגג "איבער-שטיבעל" (הנק' "סאלקע", "בוידעס"), ובאמצע התפילה היה מהלך על העליה הלך ושוב בעמקות גדולה כדרכו בקודש. דבר זה חרה מאד לחמיו, עד אשר תבע מבתו הרבנית אשת אדה"ז, שתתבע גט מבעלה. אך היא סירבה, כי כבר למדה להכיר את גדולתו של בעלה.

פעם בליל שבת אחד, נתאחר אדה"ז מאד בתפילתו, ויכעס חמיו מאד על זה, וגירש את בתו הרבנית מביתו. זה היה בליל חורף, ובחוץ היה קר. הרבנית לא רצתה להפריע את בעלה בתפילתו, והתיישבה על המדריגות ליד פתח עליית הגג.

בחורף בלילי שבת הארוכים, היו נוהגים פעם, אשר לאחרי סעודת ליל שבת, היו הגברים הולכים לישון מוקדם, כדי שיוכלו להשכים וללמוד באשמורת הבוקר¹⁷. והנשים היו הולכות לבקר זו את זו, ללמוד ספר "צאינה וראינה", ולאכול קטניות כמו "באב" [מין פול גדול], וכיו"ב. כשבאה אחותה של הרבנית לבקר אותה כנהוג, מצאה אותה יושבת על המדריגות בקור הגדול, ותרחס אחותה עליה, והוציאה לה מטפחת ("פאטשיילע"), להתכסות בה.

כאשר אדה"ז גמר את תפילתו, ופתח את הדלת, ראה את הרבנית יושבת על המדריגות, אמר לה: גוט שבת! מדוע את יושבת כאן? ותספר לו הרבנית את כל אשר קרה אותה, אשר אביה גירש אותה מביתו.

בחצר של חותנו היה ביתן "הייזקעלע" בו היו עושים יי"ש, וכיון שצריך הרי לעשות קידוש, רצה אדה"ז לעשות קידוש על היי"ש, אך לא מצאו כוס קטנה כשיעור רביעית, עד שמצאו "הארלאטשיק" (כלי חרס גדולה שמעמידים בה את החלב). וכן מצאו קדרה שבשלו בה "גריקענע קאשע" [=דייסת כוסמת], ונשאר בה מעט בשולי הקדרה. וימלא את ה"הארלאטשיק" עם יי"ש, וקידש עליו, ושתה רוב כוס. ואח"כ גרר את הקאשע משולי הקדרה ואכל ממנו, והחיה את נפשו, כי התענה אותו היום (כדרכו בקודש שהיה מרבה בתעניות), והיה ממש בסכנה גדולה מהיי"ש שהיה חזק מאד, ועי"י אכילת הקאשע החיה את נפשו. (ומפני זה היה אדה"ז מרבה לאכול "גריקענע קאשע" לזכרון הנס).

¹⁷ נוסח ב: הגברים היו הולכים לבית המדרש, ולומדים "משמר" כל הלילה.

מאוסטרובצא ע"י הנאצים ימ"ש (ביום עשרה בטבת תש"ג), התפרץ האדמו"ר בבכי, ואמר: הלואי שאזכה לראות עוד את פניו הקדושות של הרבי [מהוריי"צ] מליובאוויטש שליט"א!

מדור כ"ק אדמו"ר הזקן

מקור הניגון "בני היכלא"

הרב ר' שאול ישכר ביק סיפר:

הניגון "בני היכלא" שמנגנים אצל חסידי חב"ד, ומקובל אצלם שהוא ניגון של אדמו"ר הזקן¹⁴, הנה שמעתי שבאמת מקורו הוא מהרה"ק ר' מיכל זלאטשובער.

ומעשה שהיה כך היה: ר' מיכל מזלאטשוב בא פעם אחת על שבת קודש למעזריטש, ושלח הרב המגיד את אדמו"ר הזקן להיות עם ר' מיכל בסעודה שלישית¹⁵.

בתחלה הצטער אדה"ז על זה, כי לא יזכה להיות בסעודה שלישית אצל הרב המגיד, ולשמוע את המאמר דא"ח שיאמר. אך לבסוף היה אדה"ז שבע רצון מזה, כי קיבל אז מר' מיכל כו"כ ענינים¹⁶.

בין הדברים שקיבל אז אדה"ז מר' מיכל, היה גם הניגון "בני היכלא".

איך זכה אדה"ז למדריגה גדולה כ"כ בדא"ח

סיפר הרש"ל: ישנו סיפור מדוע זכה אדה"ז למדריגה גדולה כ"כ בדא"ח:

¹⁴ ראה ספר הניגונים-חב"ד ח"א ע' מו שניגון זה מיוחס הוא לכ"ק רבינו הגדול.
¹⁵ ראה נו"א שמועות וסיפורים ח"א ע' 42. ח"ב ע' 44. הלך והלבוש ח"ב ע' קצו. רשימות דברים ע' 73. ועוד. (וראה סה"ש תרח"צ ע' 266 שכ"ק אדמו"ר מהוריי"צ התבטא ואמר על נוסחא הנ"ל ש"אינה מקובלת").

¹⁶ ראה בית רבי ח"א ג, א: "פעם אחת שבת הרה"ק ר' מיכל מזלאטשוב ני"ע אצל הרב המגיד ני"ע, וסדר ג"כ שולחנו בפ"ע, ולכבודו שלח הרב המגיד את רבינו שיהי עמו, והלך רבינו שלא ברצונו, כי לבו דאב לו על שלא יהי בעת הסעודה אצל הרב המגיד ולא ישמע הד"ח שיאמר אז. ובבואו מהר"ר מיכל הי' שבע רצון מכמה דברים שקבל ממנו אז. - אודות קבלתו של אדה"ז מר' מיכל מזלאטשוב ראה סה"ש תרח"צ שם ע' 267: שרבינו [הזקן] קיבל מהרה"ק ר' מיכעלע [מזלאטשוב] כל התורות ששמע מהבעש"ט בזמן קצר. וראה גם סה"ש תשי"ח ע' 198.

הרה"ק ר' ברוך, היה סבור שצערן של הבעש"ט היה בעיקר מצד זה שהמעיינות יוצרכו לירד למטה כ"כ (סיבה הא'), וכיון שהיה נכד גשמי של הבעש"ט היה חס ("האט געזשאלעוועט") על דמעותיו של זקינו, ולכן לא הסכים להפצת המעיינות חוצה.

אבל אדמו"ר הזקן סבר שצערן של הבעש"ט היה בעיקר מצד אורך הזמן (סיבה הב'), ולכן מסר נפשו להפיץ את המעיינות, כדי לזרז את הגאולה ולהשלים את הכוונה העליונה.

סיים הרה"ק מרוזין: והצדק עמו (עם אדה"ז)!¹²

האדמו"ר ר' יחזקאל מאוסטרובצא

מה נעלה יותר נגלה או חסידות?

סיפר ר' שמואל זלמנוב: האדמו"ר ר' יחזקאל מאוסטרובצא הי"ד היה רגיל לבא אל כ"ק אדמו"ר [מהוריי"צ] שליט"א. הוא היה קורא את המאמרים ושיחות של כ"ק אדמו"ר שליט"א, היו לו הרבה חסידים אנשי צורה.

עוד סיפר ר' שמואל זלמנוב: פעם פגש אותי האדמו"ר מאוסטרובצא בתחנת הרכבת, ואמר לי: מסתמא יש לך ספר התניא עמך, איזה אברך חסידי נוסע בלי תניא?

ואמרתי לו שאכן יש עמי תניא. ודיבר האדמו"ר מאוסטרובצא עמי חקירה: מה גבוה ונעלה יותר נגלה, או חסידות וקבלה? והביא רא"י שנגלה גבוה יותר מדברי אדמו"ר הזקן בקונטרס אחרון לתניא¹³ "שידיעת סדר ההשתלשלות אף אם משיג המציאות, לא עדיף מצד עצמו כלימוד המצות שמשיג ותופס המהות".

הלואי שאזכה לראות את פני הרבי!

לאחרי המלחמה הגיע לכאן מכתב מיהודי אחד מלאדז' שהיה תלמיד של האדמו"ר מאוסטרובצא, וכותב ששלשה ימים לפני שנרצח האדמו"ר

¹¹ וכמ"ש הבעש"ט עצמו במכתב הנ"ל: "ותמחתי ע"ז והיה לי צער גדול באריכות הזמן כל כך, מתי זה אפשר להיות".

¹² ראה גם למען ידעו ע' 248. מגדל עז ע' קעב.

¹³ ד"ה להבין מ"ש בפע"ח (קנו, ב).

הרה"ק ר' ישראל מרוזין

עמד כל הלילה בחוץ

סיפר ר' אברהם יעקב שקליאר : שמעתי מהרב שאול ישכר ביק ששמע מהרד"ץ :

הרה"ק ר' ישראל מרוזין, כאשר היה נוסע בדרך והיה עוצר באיזה כפר ללון שם, היה שואל תחילה אם יש בבית ספר "תניא קדישא". ולא היה לן בשום מקום שלא היה שם ספר "התניא".

וכאשר היה הרה"ק מרוזין צריך לעבור את הגבול (כשברח מרוסיה אחרי מאסרו, ועבר את הגבול לאוסטריה), היה צריך לשהות בלילה בבית אחד שהיה סמוך לגבול, אך מכיון שלא הי' בבית זה ספר "התניא" עמד כל הלילה בחוץ!

ההבדל בין אדה"ז לר' ברוך

עוד סיפר ר' אברהם יעקב שקליאר : שמעתי מהרב שאול ישכר ביק ששמע מהרד"ץ :

פעם שאלו את הרה"ק ר' ישראל מרוזין דעתו אודות המחלוקת של הרה"ק ר' ברוך ממזיבז עם אדמו"ר הזקן.

והשיב הרה"ק מרוזין :

בעת עליית הנשמה של הבעל שם טוב (כמסופר במכתב הבעש"ט הידוע¹⁰), כשהיה בהיכל המשיח שאלו "אימתי קאתי מר", השיבו המשיח :
"לכשיפוצו מעינותיך חוצה!"

בשמעו זאת היה הבעש"ט בצער גדול, וזלגו עיניו הקי' דמעות, מצד ב' סיבות :

(א) מצד זה שהמעיינות של תורת החסידות יוצרכו לירד ולהתגולל ("וואלגערען זיך") למטה כ"כ, עד שיגיעו לדרגת "חוצה"!

(ב) מצד אורך הזמן, שיעבור זמן ארוך כ"כ¹¹ עד שיפוצו המעיינות חוצה!

⁹ ראה גם רשימת ליל י"א טבת תשי"ז.

¹⁰ נדפס בכתר שם טוב (הוצאת קה"ת) ס"א.

הרה"ק ר' לוי יצחק מבארדיטשוב

שיהיה ליהודי פרנסה

הרש"ל סיפר: בזמנו של הרלוי"צ מבארדיטשוב, היה יהודי אחד שהתחפש להבארדיטשובער רב, היה הולך כמוהו, ומגן כמוהו. ואנשים חשבו שהוא הבארדיטשובער רב, והיו נותנים לו מעות.

ובאו וסיפרו מזה הרלוי"צ מבארדיטשוב ואמר: מה בכך! טוב הדבר שיהיה ליהודי פרנסה ממני.

הרה"ק ר' שמעלקא מניקלשבורג

"עליונים למטה, תחתונים למעלה"

ר' יצחק הענדיל סיפר:

הרה"ק ר' שמעלקא מניקלשבורג היה נוהג לאחר את יציאת השבת.

בעירו היה איש אחד (שהיה מן המשכילים), שלא היה יכול לסבול את מנהגו של ר' שמעלקא, והרבה פעמים בשבת קודש לאחרי צאת הכוכבים, ור' שמעלקא היה עדיין באמצע סעודה שלישית, היה האיש זורק אבן בחלון בית המדרש, וצועק: כבר צאת הכוכבים!

לאחרי שמת האיש ההוא, פעם באמצע סעודה שלישית אמר ר' שמעלקא: "עליונים למטה, תחתונים למעלה!", וחזר על כך איזה פעמים. ולא הבין איש את פשר דבריו.

אח"כ סיפר להם ר' שמעלקא: האיש ההוא שהיה זורק אבנים, נמצא עתה בגיהנם - ב"עליונים". אך בשבת הוא יוצא מהגיהנם, וחוזר לשם במוצאי שבת. כאשר חפצים להובילו במוצאי שבת בחזרה לגיהנם, הוא מצביע עליו כן "למטה", שאצלו עדיין שבת, ולא הגיע עדיין הזמן לחזור לגיהנם. ולפני זה כאשר היה חי ב"תחתונים", היה מצביע **למעלה** על הכוכבים, שכבר הגיע הזמן דצאת הכוכבים. ולכן אמרתי: "עליונים למטה, תחתונים למעלה!"

מציאת האוצר והבאת המעות אל הרה"צ מטשערנאביל הי' תוך זמן קצר ביותר. [כפי נוסח הסיפור המובא כאן]. עיי"ש בארוכה.

ר' בערל היי גר בעיר טשאשניק, והיי חסיד של הרה"ק ר' מרדכי מטשערנאביל, וכל פעם שהיי ר' מרדכי מטשערנאביל מגיע לעירו היי מתאכסן אצל ר' בערל.

פעם בא הרה"ק ר' מרדכי מטשערנאביל לביקור בעיר טשאשניק, ושלח את הגבאי להודיע לר' בערל שבפעם הזאת לא יתאכסן אצלו, ואף לא יניחו לבקר אותו ולבוא לתפלותיו ועריכת ה"טיש", רק אם יתן לו אלפיים רובל.

ר' בערל ראפאפארט בכה מאד, והתחנן אצל הגבאי שיניחו לו להכנס, כי אין לו סכום גדול כזה, ואף אם ימכור את כל רכושו לא יגיע אפילו לידי מחצית הסכום. אבל הרה"ק ר' מרדכי ציוה את הגבאי שלא יתן לו ליכנס עד שיתן את המעות.

באותו הלילה באו פלוגה של אנשי צבא לעיר, והלכו ללון בבתי תושבי העיר, וכמה חיילים באו ללון בביתו של ר' בערל ראפאפארט, חיילים אלו נשאו עמם את קופת הכספים של הפלוגה.

באמצע הלילה העירו אותם, ואמרו להם שהגיעה פקודה מהצבא לעזוב תיכף ומיד את העיר. ואכן תוך זמן קצר נסעו כל החיילים מן העיר, החיילים שהיו אצל ר' בערל יצאו יחד עם כולם, ושכחו את קופת הכספים בביתו של ר' בערל.

למחרת בבוקר נודע להם ששכחו את קופת הכספים, וחזרו מיד לעיר וערכו חיפוש מבית לבית בכל בתי העיר, מלבד ביתו של ר' בערל, אף שחיפשו כמה פעמים בבית שלפניו ובבית שלאחריו, מ"מ דילגו על ביתו ולא נכנסו, וכה חיפשו עד שנתייאשו, ועזבו את העיר.

לאחרי שעזבו את העיר, מצא ר' בערל את קופת הכספים בביתו, והבין שמה' יצא הדבר, ותיכף הוציא משם אלפיים רובל ורץ אל האכסניא של הרה"ק ר' מרדכי ליתן לו את הסכום שביקש ממנו.

כאשר נכנס להרה"ק ר' מרדכי, אמר לו: ראיתי שנגזר עליך שתקבל עשירות גדולה, אך בתנאי שתבקש על זה, וראיתי שאינך חפץ בעשירות, ולכן חיפשתי עצה לגרום שתתפלל להשי"ת שיתן לך כסף רב, ועי"ז קבלת את האוצר הגדול.⁸

⁸ ראה גם שמועות וסיפורים ח"א ע' 251, שם מובא שעברו כמה חדשים עד שהביא את המעות להרה"ק מטשערנאביל. – ולהעיר שבשיחת ש"פ משפטים תשמ"ז (תו"מ) התועדויות תשמ"ז ח"ב ע' 501-2) העיר עי"ז כ"ק אדמו"ר שאי אפשר לומר שהרה"צ מטשערנאביל גרם ליהודי צער גדול כ"כ למשך זמן רב. ולכן מוכרח לומר שהמאורע של

וסיים הר"ש גרונם: הלימוד מסיפור זה הוא, שצריכים לדעת שעל כל דבר צריכים לשאול, ולא לעשות על דעת עצמו.

חילוק בין חסיד המספר סיפור לבין רבי

והוסיף הרש"ל: מעשה זו שמעתי מר' שמואל גרונם, ופעם סיפרתי סיפור זה לפני כ"ק אדמו"ר [מהוריי"צ] שליט"א, ואמר לי כ"ק אד"ש:

אני שמעתי ג"כ את הסיפור מכ"ק אדמו"ר [אדמו"ר מהורש"ב], והוא סיפר את זה בכמה שינויים:

(א) שכאשר ר' נחום בא לביתו היה חפץ לעשות ברכה (ולא כגירסת הר"ש גרונם: שלבו היה חלוש).

(ב) לא על "פיינקאכין" (חביתה), כ"א על "זויער-מילך" (חלב חמוץ).

(ג) כ"ק אדמו"ר סיים: הלימוד מסיפור זה הוא ענין השגחה פרטית, שכל המעשה שאירע בנערותו (שאמו החורגת הענישה אותו, שלא ישכח לעולם שצריכים כל דבר לשאול מקודם), היה בשביל זמן רב לאח"ז (כדי להציל את הרה"צ ר' נחום מהאיש הזקן הנ"ל שרצה ללמוד אתו)⁷.

וסיים הרש"ל: מזה רואים שיש חילוק בין חסיד המספר סיפור, לבין רבי המספר סיפור. כי הר"ש גרונם אמר שהלימוד מהסיפור הוא שידע מזה שעל כל דבר צריכים לשאול. ואדמו"ר (מהורש"ב) ני"ע אמר שהלימוד מסיפור זה הוא ענין השגחה פרטית.

הרה"ק ר' מרדכי מטשערנאביל

הכריחו לבקש עשירות

סיפר הרש"ל: במאסקווא גרו נכדים של ר' בערל ראפאפארט, והם היו גבירים גדולים, מחסידי חב"ד.

וסיפר איך נעשה ר' בערל ראפאפארט גביר:

⁷ ראה גם שמועות וסיפורים ח"א (הוצאת תשכ"ד עי-י-א) בשם הרש"ל בליל ט' כסלו תשכ"ד.

הרה"ק ר' נחום מטשערנאביל

על כל דבר צריכים לשאול

סיפר הרש"ל (בשם ר' שמואל גרונם) :

הרה"צ ר' נחום מטשערנאביל בעת שהיה תלמידו של הרב המגיד ממעזריטש, פעם באמצע לימודו בא אליו זקן אחד, ואמר לו שלימודו יקר מאד למעלה, ומהלימוד שלו נברא מלאך-מגיד, והוא (הזקן) הינו המלאך-מגיד שנברא מהלימוד שלו, וירד אליו מלמעלה כדי ללמוד עמו (כמו שלמד המלאך-המגיד עם ר' יוסף קארו ה"בית יוסף"⁶).

והשיבו ר' נחום שצריך לשאול ע"ז את רבו הרב המגיד, כי אינו עושה שום דבר בלי רשות רבו. והלך ר' נחום להמגיד וסיפר לו, ואמר לו המגיד שלא ללמוד ממנו כי אינו מסטרא דקדושה (אלא מצד הקליפה).

ושאל אותו המגיד ממעזריטש : איך עלה על דעתך להעיז ולסרב למלאך, ולהשיב לו תשובה כזאת (שאינו עושה שום דבר בלי רשות רבו)?

וסיפר ר' נחום : בקטנותי הייתי יתום מאמי (רחמנא ליצלן), והיה לי אמא חורגת ("שטיף מאמע"), והיה לה ילדים משלה, וכשהיתה מאכילה אותנו, היתה נותנת לילדיה את החלק הטוב, ומה שנשאר היתה נותנת לי.

פעם כאשר באתי הביתה ולבי היתה חלושה, והיה מן המוכן "פיינקאכין" (חביתה), ולקחתי חלקי ואכלתי, והחלק שלקחתי היה חלק כזה שהיתה רגילה לתת לי, דהיינו החלק הכי קטן.

כאשר באה אמי החורגת הביתה, התחילה להכות אותי, וטענתי שלקחתי רק חלקי המגיע לי, כמו בכל פעם שהיא נותנת לי, והשיבה : על כל דבר צריכים לשאול, גם על דבר המגיע לך.

וסיים ר' נחום : מאז הורגלתי לשאול על כל דבר, ולא לעשות על דעת עצמי.

ואומרים שהאיש שניסה ללמוד עם ר' נחום, הלך אח"כ לווילנא (אל הגר"א).

⁶ ראה סי' "מגיד מישרים" לה"בית יוסף".

וענה להם ר' יעקב יוסף: הלא גמרא מפורשת היא⁴ "מבטלין תלמוד תורה להוצאת המת ולהכנסת כלה" שמותר לבטל תלמוד תורה עבור ב' דברים אלו: א) "הוצאת המת" - לגרש את "המת" "ארויסצוטרייבען דעם מת" היינו הקרירות ("די קאלטקייט") של האדם. ב) "הכנסת כלה" להכניס ("אריין-בריינגען") כלות הנפש, ("כלה" מלשון כלות הנפש⁵).

ועבור ב' דברים אלו נוסעים אל הרבי, כדי להוציא מאתנו את ה"מת" - הקרירות, ולהכניס בנו את ה"כלה" - כלות הנפש ותשוקה לאלקות.

לא היה יכול להתאפק יותר!

ר' יוחנן גארדאן סיפר:

הרה"ק ר' יעקב יוסף מפולנאה בעל התולדות יעקב יוסף נכנס פעם אל הבעש"ט, ושאל אותו הבעש"ט: האם ראיתם בעירכם (פולנאה) איך שהמלמד לומד עם התלמידים?

והשיב ר' יעקב יוסף: לא ראיתי.

ואמר לו הבעש"ט: תלכו לראות בראש חדש איך המלמד לומד עם התלמידים.

כאשר הלך ר' יעקב יוסף, מצא את המלמד לומד עם התלמידים את המזמור תהלים "ברכי נפשי" (שמוסיפים לומר בראש חודש). ושאל המלמד את התלמידים: איך מגיע הפסוק "מה רבו מעשיך" באמצע המזמור, שהוא באמצע הענין, שהרי אחרי פסוק זה ממשיך: "זה הים גדול..." הלא היה צריך להיות בסוף המזמור?

אלא – תירץ המלמד - בעת שדוד המלך אמר מזמור זה המדבר אודות גדלות הבורא, כאשר הגיע לאמצע המזמור בא להתפעלות גדולה כ"כ, שכבר לא היה יכול להתאפק יותר "ער האט זיך שוין ניט געקענט מער איינהאלטען" ואמר מתוך התפעלות: "מה רבו מעשיך ה'!"

בשמעו זאת, הבין ר' יעקב יוסף, שבעבור זה שלח אותו הבעש"ט כדי שישמע דברים אלו.

מגילה ג, ב; כט, א. כתובות יז, א.
ראה לקו"ת שה"ש א, א. מח, סע"ב ואילך. ועוד.

4

5

ואמר הפני יהושע: הוא אמר את שירת "אז ישיר" כל כך טוב, שבני ישראל בעת קריעת ים סוף לא אמרו את השירה טוב ממנו!

(מהרש"ל)

התגלות הבעל שם טוב

הרה"ק ר' אלימלך מליזענסק הינועם אלימלך" אמר פעם:

אליהו הנביא היה צריך לייגע את עצמו הרבה כדי לפעול את התגלות הבעל שם טוב.

(מהרב שאול ישכר ביק)

ביקור חולים ברוחניות

הרב מרדכי מענטליק סיפר: בסוכות שנת תרח"צ סיפר כ"ק אדמו"ר [מהוריי"צ] שליט"א³:

ר' פנחס קאריצער לא היה מבקר חולים, כי אמר שחולה הוא בבחי' "מורגש" (שמרגיש את עצמו). והיה מקיים את המצוה של "ביקור חולים", במה שהיו נכנסים אליו ליחידות עבור ענינים רוחניים.

(והוסיף הרש"ל ביאור, שמי שהוא בבחי' "חולה" ברוחניות, אינו בבחי' "מורגש", אלא הוא בבחי' לב נשבר).

הרה"ק ר' יעקב יוסף מפולנאה

"מבטלין ת"ת להוצאת המת ולהכנסת כלה"

ר' לייב שיינין מדאקשיץ סיפר: הרה"ק ר' יעקב יוסף מפולנאה בעל התולדות יעקב יוסף לאחר שנעשה חסיד, שאלו אותו פעם: איך הוא מבזבז זמן רב כ"כ בדרך כדי להגיע אל רבו הבעש"ט, הרי זה ביטול תורה?

³ שיחת יום ב' דחה"ס תרח"צ (לא נדפס לע"ע, ויודפס אי"ה בהוצאה החדשה של ספר השיחות תרצ"ו- חורף ה"ש"ת).

מדור הבעל שם טוב

"יחודו ית' האמיתי"

פעם דיבר כ"ק אדמו"ר [מהוריי"צ] שליט"א על שולחנו, אודות מה שכתוב בתניא¹ אודות "יחודו ית' האמיתי": "ענין יחודו ית' האמיתי, איך הוא ממלא כל עלמין עליונים ותחתונים ואפי' מלא כל הארץ הלזו הוא כבודו ית'... ירושתנו שהנחילנו אבותינו הוא יחוד ה' האמיתי אשר אפי' בארץ מתחת אין עוד מלבדו".

וסיפר עי"ז כ"ק אדמו"ר שליט"א:

פעם נסע הבעש"ט עם תלמידיו, ובאו לאיזה אכסניא "קרעטשמע". בהיותם באכסניא שאל הבעש"ט את בעל הבית שהי' יהודי פשוט: האם יש לך איזה ספרים?

השיבו בעל הבית: בודאי, יש לי גמרא שהוריש לי אבי, ובה הנני לומד בכל יום! התלמידים התפלאו על דבריו, ויבא האיש את הספר, וראה הבעש"ט שהוא ספר "סליחות" גדול (או: ספר "ש"ס תחינות"² גדול).

וסיים כ"ק אדמו"ר שליט"א: זהו ענין "יחודו ית' האמיתי".

(מהרש"ל)

אמר את השירה כל כך טוב

הרשב"ץ סיפר סיפור אודות הבעש"ט:

הפני יהושע היה רגיל לומר שיעור גמרא בכל יום אחר התפלה. פעם באמצע לימודו נכנס איש אחד עם אדרת שיער "פעלץ" (זה היה הבעש"ט), והלך אל העמוד והתפלל.

אחר לימודו שאל הפני יהושע: איפוא האיש עם הפעלץ?

ולא ידעו הנוכחים לענות.

¹ פרק לג (מא, סעי"ב ואילך).

² ספר "ש"ס תחינה" אשר היה בביתן של נשים צדקניות ובו היו תפילות ותחינות לכלל לכת ולכל זמן.

פתח דבר

אנו מודים להשי"ת על כל הטוב אשר גמלנו, ובחסדו הגדול זיכנו בנשואי צאצאינו ברוך שלום שיחי עב"ג חייה מושקא תחי'.

התודה והברכה מובעת בזה לבני משפחתנו, ידידנו ומכירינו שבאו מקרוב ומרחוק להשתתף בשמחתנו ולברך את צאצאינו שיחיו בברכת מזל טוב וחיים מאושרים בגשמיות ורוחניות.

בתור הבאת תודה לבבית והוקרה לכל הנוטלים חלק בשמחתנו, מוגשת בזה תשורה מיוחדת - מיוסד על הנהגתו של כ"ק אדמו"ר מהוריי"ץ שחילק 'תשורה' בחתונת כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו - הכוללת קטעים מספר **ניצוצי אור**, והוא אוצר סיפורים ששמע בהתוועדיות חסידים שהתקיימו בבית-חיינו בשנת תש"ו ובעיקרם מהתוועדויותיו של הרש"ל וסיפוריו, מלוקט מרשימות של הרה"ת ר' אברהם ווינגארטען ע"ה, שיוצא לאור בקרוב בעזה"ת.

האל-הטוב הוא ית' יברך את כבודו ואת אנשי ביתו יחיו בתוך כלל אחביי בברכות מאלופות מנפש ועד בשר, ובמיוחד בברכה העיקרית שנוכה ללכת משמחה זו לשמחה העיקרית "שמחת עולם על ראשם", בביאת משיח צדקנו, תומ"י ממש.

משפחת ווינגארטן
משפחת פרימרמן

יום ראש חודש ניסן, תשע"ד